

MOŻLIWOŚCI FILOZOFICZNO-PRAWNEJ "ŚWIADOMOŚCI METODOLOGICZNEJ" BADACZA

Tokarska Antonina

*doktor habilitowany nauk prawnych, profesor,
profesor Katedry Teorii i Filozofii prawa Instytutu Prawa i Psychologii
Uniwersytetu Narodowego "Politechnika Lwowska"*

Streszczenie. W artykule omawiana jest problematyka dotycząca "świadomości metodologicznej" badacza, która ekstrapoluje się na metody antropologiczne określające człowieka, takie jak samoocena oraz najwyższe cele społeczne. Działalność poznawcza jest ukierunkowana na potencjał erystyczny skierowany na pogłębienie pozycji wartościowo-poznawczej badacza w metodologii.

Słowa kluczowe: świadomość metodologiczna, byt człowieka, proces poznawczy, dynamiczna teoria myślenia prawnego, humanizm, prawda.

POSSIBILITIES OF PHILOSOPHICAL AND LEGAL «METHODOLOGICAL SELF-IDENTITY» OF THE RESEARCHER

Tokarska Antonina

*Doctor of Law, Professor, Professor of the Department of Theory and Philosophy of Law
Institute of Law and Psychology of Lviv Polytechnic National University, Lviv, Ukraine*

The article poses the problem of «methodological consciousness» of the researcher extrapolated to anthropological methods that recognize man as a self-value and the highest goal of society. Cognitive activity is directed at the euphysical potential with the aim of deepening the value-semantic position of the researcher in the methodology.

Keywords: methodological self-consciousness, human being, cognitive process, dynamic theory of legal thinking, humanism, truth.

МОЖЛИВОСТІ ФІЛОСОФСЬКО-ПРАВОВОЇ «МЕТОДОЛОГІЧНОЇ САМОСВІДОМОСТІ» ДОСЛІДНИКА

Токарська Антоніна

*доктор юридичних наук, професор, професор кафедри теорії та філософії права
Інституту права та психології Національного університету
«Львівська політехніка», Львів, Україна*

Анотація. У статті поставлена проблема «методологічної самосвідомості» дослідника, що екстраполюється на антропологічні методи, які визнають людину як самоцінність і найвищу мету суспільства. Пізнавальна діяльність скеровується на евристичний потенціал із скеруванням на поглиблення ціннісно-сміслової позиції дослідника в методології.

Ключові слова: методологічна самосвідомість, буття людини, пізнавальний процес, динамічна теорія праворозуміння, гуманізм, істина.

Актуальність теми. Специфіка предметного методу полягає в узагальненні його значень з різних сфер гуманітаристики та досягнення мети нееклектичної характеристики явищ і процесів, а їхнього упорядкування для всебічного розуміння сутності правової дійсності. Для проектування способів

досягнення дослідницької мети відбувається формування певної загальної «доктрини» аналізу найбільш оптимальними шляхами із якісною результативністю.

Польський дослідник філософії права Р. Токарчик[8] стверджує про особливо загальний характер методу, який визначає загальні директиви пізнавальних процесів. Однак дослідник робить і досить слушну заувагу, про яку вітчизняні вчені не згадують. Йдеться про «методологічну самосвідомість» (*samoświadomość metodologiczna*).

Автор робить аналогії із посиланням на Г. Радбруха про те, що дисципліни правознавства швидше належать до наук «слабких» з погляду методологічної самодіяльності».

Нам же випадає роль занурення у пізнавальну діяльність. Підставою для цього є кілька причин. Перша полягає в тому, що процеси пізнання – це «жива» і швидкозмінна «річ», яка тісно пов'язана із багатьма суспільними процесами. Не вдаючись у їх деталізацію, зауважимо, що глобалізовані наукові досягнення дають кожному з нас підстави для подальшого аналізування, заглиблення і розвитку пізнавальних процесів. Друге. У галузі філософії права теорія праворозуміння детермінована найновішими підходами – появою на основі неklasичної парадигми переоцінки традиційних методів обґрунтування права і його перспектив. Третє. Воно (право) не є «постійним», а кожного разу збувається наново (О. Стовба). І це є підставою для того, щоб на основі появи нового сучасного напрямку правової думки – «динамічного праворозуміння» ми розпочали пояснення і «відкриття» нових пізнавальних полів. Однак ці поля повинні мати *common sense* (здоровий смисл).

Характер предмету філософії права стосується, з одного боку, методів філософських, а з іншого – методів правничих. Хоча філософія права послуговується часто багатьма міждисциплінарними методами пізнання. Їхній вибір відповідає основній дослідницькій проблематиці і спеціальним функціям поставлених цілей [8, с. 45–46].

Основні цілі репродуковані для встановлення істини, логічно неспростованих фактів та їхньої достовірності.

Стан дослідження теми. Пізнавальні процеси, які стосуються методології юриспруденції, не обійдені увагою дослідників. Позитив полягає в тому, що методи правової антропології зосереджені на «людині як самоцінності і найвищій меті суспільства». До цього долучилися дослідники А. Айер, М. Бердяєв, М. Вебер, Ю. Габермас, Е. Гуссерль, А. Камю, Ж. Маритен, Х. Ортега-і-Гассет, А. Печчеї, К. Поппер, Б. Рассел, Ж. Сартр, Р. Токарчик, М. Фридман, Дж. Франк, Е. Фром, М. Хайдеггер, А. Швейцер, О. Шпенглер, К. Ясперс.

До вітчизняних та інших досліджень гуманістичної ідеї, яка репрезентує комплексний вимір людини, належать праці І. Антоновича, Б. Григор'яча, О. Дробницького, А. Ільїна, М. Кельмана, Ю. Кисельова, Г. Кузьміної, Л. Когана, М. Костицького, К. Ніконова, Г. Нодія, І. Фролова, А. Фурмана, Е. Юдіна та ін.

Мета статті – констатація наявних і передбачення новаторських констант пізнавальної методологічної концепції, що слугує для побудови дослідження, оптимальної моделі аналізу організації буття людини, еволюціонування доктрини методології.

Метод – це спосіб досягнення мети шляхом інтелектуально-мисленнєвого та практичного освоєння (поведінки, вчинків) дійсності. Як пише методолог А. Фурман, «у науковому пізнанні метод – це проблемно спричинений, цільово заданий і гіпотетично окреслений шлях, спосіб чи засіб раціонального осягнення сутності предмета вивчення» [9, с. 7].

Основний виклад. Пізнавальна діяльність, скерована на евристичний компоненту методології, призводить до інтегрування напрацьованих світоглядних систем, які в різні історичні періоди трансформувалися у залежності від методологічної самосвідомості. Однак, якою не була б свідоміна складова, методологічна рефлексія скеровується на поглиблення ціннісно-сміслової позиції особистості з метою вдосконалення соціального досвіду. Соціальні психологи називають таке методологування «миследіяльністю» «духовно-практичного освоєння людиною дійсності» [9, с. 5].

Відомий філософ С. Кримський називав сучасне пізнання «людським пануванням над буттям» [5, с. 228]. Але чи має воно межі?

Вчений слушно зауважує про релятивізацію концептуальних та онтологічних аспектів «наукової картини світу»: простір, час, рух, саме фізичне буття [5, с. 228]. Критика філософа категорична, адже в гуманітаристиці «Гносеологія перетворилася на теорію припущення, а вчення про істину – в концепцію приписування міри вірогідності множинності виразів; нормативною стала відносність стосовно мови, апаратури чи практичних ситуацій». Із цими підходами, на думку С. Кримського, навпаки зросла «жага абсолютного, хоча б як ідеалу чи метавимоги» [5, с. 228].

У процесах пізнання юридичної дійсності дослідники дебатують або з приводу відсутності філософсько-правової методології, або навпаки – апелюють до тенденцій «вираженої технологічності і соціальності досліджень». Однак чи впливає темпоральний вимір на методологію? Знаковими у цьому плані є аналогії сучасності.

Цьогорічні Нобелівські лауреати в галузі природничих наук довели, що методика їхніх досліджень – із фізіології і медицини, фізики і хімії та економіки – «цілком відповідає традиційній методології науки». Однак і тут зауважено про те, що вона формується на обґрунтованій ідеї, має особливу важливість і залишається першочерговим завданням: розроблення методів та інструментів дослідження. Доказом усталеності, а водночас і видозмінювання методів дослідження гравітаційних хвиль, започаткованих ще 1915 року Ейнштейном на основі загальної теорії відносності, є пізніше відкриття – 1993 року американських астрофізиків Дж. Тейлора і Р. Холса (теж лауреатів Нобелівської премії). 2015 року лазерно-інтерферометрична гравітаційно-хвильова обсерваторія вперше зареєструвала гравітаційну хвилю, що стало «революційним відкриттям»; підтверджено було існування класу чорних дір масою 20–60 сонячних хвиль. Наявність новітньої спеціальної методики лише цьогорічних лауреатів Нобеля дозволила зареєструвати вже чотири гравітаційні хвилі. Відтак після ста років ідеї, сформульованої Ейнштейном, творцям детектора LIGO вдалося продовжити і розв'язати його докази про те, що гравітаційні хвилі виникають у результаті взаємодії великої маси, що породжують збурення простору-часу і що зафіксувати їх інструментально не можливо. Ці сучасні пізнання екстраполюємо і на теорію філософії права. Це ще раз доводить тезу О. Стовби про те, що з'являється потреба посилення на

«динамічну теорію праворозуміння» і застосування нових пізнавальних підходів до вибору методології дослідження.

Щоразу «Наскрізної впорядкованості буття і свідомості» потребують тлумачення сучасної теорії філософії права, яка зазнає почасти підсвідомого «інтроспективного аналізу», який, за визначенням відомого професора Л. Петрової, є хибним. Слушним є запропоноване виражене методологічне ставлення до «більш складних взаємозв'язків сприймань, цілісності», а «не окремі безпосередні відчуття». Цей підхід йменованний як «сучасна гештальттеорія», «цілісна», «структурна і детермінаційна психологія» [6, с. 145–149].

Таким чином актуалізується давня «ідея права» і концепція «надзаконного», чи «мудрого», «софійного» права Б. Кістяківського. Однак її реалізація теж має пройти свій шлях.

У поле зору критики відомої дослідниці Л. Петрової справедливо потрапляють архаїчні заідеологізовані поняття радянської філософії: об'єктивізму (матеріалізм), суб'єктивізму (ідеалізм). Сучасна мислєдіяльність задає потребу розвитку методологічного мислення на освоєння сучасної теорії «онтологічних шарів буття (неорганічне, органічне, живе, духовне) як нового вчення», а також темпоральне і просторове. Так само особливої ваги набуває розгляд антропології не з позицій «історичних матеріалістів характеристика людини як біосоціальної істоти». Аналогії засобу раціонального міркування знаходяться у вченні західних філософів. Йдеться про перехід на операційні шляхи оновлення методологічного ставлення до людини і соціуму. Людина у призмі критичності постає як складна тілесно-душевно-духовне амбівалентне суще, а поняття «душі і духу» – як «уособлення смислової цілісності людського буття» [6, с. 146].

Таким чином ми підходимо у своєму логічному пошуку до ще однієї сучасної (для нас) новації – це звернення до пізнання, яким користується аналітична філософія права, що постала на ґрунті загальної філософії права. У ній аналіз здорового глузду і концепційних заміщень розвивалися від самих початків загальної філософії права. Тут поставали розмисли щодо умов життєздатності знань, екзегези правових понять, правових інституцій, правових практик і наслідків правового вибору окресленої суспільної мети. У дослідженнях цінностей та ієрархії вартостей виходимо таким чином на позиціоновану у цій сфері науку – біоюриспруденцію із її трьома складовими (біогенеза, біоюстерапія, біоюстанатологія) та ключовою ідеєю прагнення про захист все більш цінного життя людини [8, с. 162, 151–152].

Ми й досі слабо знаємо «незнаний «Капітал» К. Маркса. Маркс – політик і Маркс – науковець – це не одна і та ж постать із тоталітарними ідеями. Шлях пізнання нами його ідей від одиничного до загального видається зовсім спрощеним. Виявляється, куди складнішою є ця сучасна ідея «методологічної самосвідомості» у долученні її до політика-ідеолога, науковця-дослідника К. Маркса. Йдеться «про внутрішню трагедію автора «Капіталу», а трагедія з'являється тоді, коли дослідник заперечив приватну власність, що є «поверненням до такого різновиду індивідуальної власності, що водночас є й власністю громадською. «Найбільшу продуктивну силу» становлять наукові знання, «інтелектуал стає рушієм прогресу». «Всезагальна праця» – це лише інтелектуальна. Ці ідеї викладав К. Маркс вже у третьому томі свого «Капіталу», який так і не був дописаний (а другий том – не виданий).

Маркс дистанціювався від радикальної ідеології разом із Енгельсом, хоча й не відмовлявся від правильності своїх основних ідей, що стосувалися «Маніфесту...» – програмного документа комуністів. Потім пізніше Енгельс назвав їх «отарою віслиуків», які знищили близько 100 мільйонів людей» [3, с. 21].

Вочевидь, що «методологічна самосвідомість» у Маркса спрацьовувала, проте страх перед власними науковими помилками не був подоланий і не призвів до істини. А ось у М. Сахарова, як відомо, таке прозріння відбулося. Одержані за винахід атомної бомби кошти він залишив під дверима своєї кімнати...

Висновки. Отже, світ пізнання захоплює. Однак він має не лише спиратися на загальновизнані і правильні методи, а повинен вести дослідника із високою методологічною свідомістю до мудрого, «софійного» права, що передбачає творення новітніх життєдайних смислів, які не зруйнують визнаної нами ієрархії цінностей, у центрі яких – Людина, Особистість, Громадянин.

Література:

1. Бердяев М. Проблема етичного пізнання / М. Бердяев // Система сучасних методологій: хрестоматія: у 4-х т.; упор., відп. ред., перекл. А. В. Фурман. – Тернопіль: ТНЕУ, 2015.-Т. 1.-314 с.
2. Буруковська Н.Філософія доби постмодерну: еволюція проблематики / Н. Буруковська// Вісник Академії адвокатури України. – 2011. – № 3 (22). – С. 5–9.
3. Грабовський С. Незнаний «Капітал», або ще раз про Маркса проти Маркса / С. Грабовський // День. – 2017. – № 178–179. – 6–7 жовтня. – С. 21.
4. Європейський словник філософій. Лексикон неперекладностей / за керів. Б. Кассен; пер. з фр. – Т. 2. – К.: ДУХ і ЛІТЕРА, 2011. – 488 с.
5. Кримський С. Пізнання як трансценденціясофії і спокуса практикою / С. Кримський // Система сучасних методологій: хрестоматія: у 4-х т.; упор., відп. ред., перекл. А. В. Фурман. – Тернопіль: ТНЕУ, 2015. – Т. 1. – 314 с.
6. Петрова Л. Якій філософії права навчають у вузі / Л. Петрова // Право України. – 2003. – № 8. – С. 145–149.
7. Симон Ю. С. Методологічні суперечності та новації філософії права початку XXI століття / Ю. С. Симон // Філософські та методологічні проблеми права. – 2012. – № 1. – С. 18–27.
8. Tokarczyk R. *Filosofia prawa* / R. Tokarczyk. – Warszawa, 2009. – 329 s.
9. Фурман А. В. Методологія парадигмальних досліджень у соціальній психології: монографія / А. В. Фурман. – К.: Інститут соціальної і політичної психології НАПН України; Тернопіль: Економічна думка, 2013. – 100 с.
10. Ярошовець В. І. Гуманістичний зміст методології пізнання: автореф. на здобуття наук. ступеня докт. філос. наук: спец. 09.00.01 – онтологія, гносеологія, феноменологія / В. І. Ярошовець. – К.: Київ, ун-т ім. Т. Шевченка, 1996. – 46 с.

POSSIBILITIES OF PHILOSOPHICAL AND LEGAL «METHODOLOGICAL SELF-IDENTITY» OF THE RESEARCHER

Tokarska Antonina

Actuality of theme. The specificity of the objective method is to summarize its meanings from various spheres of humanitarianism and to achieve the goal of non-

ecological characteristics of phenomena and processes, and their ordering for a comprehensive understanding of the essence of legal reality. To design ways to achieve a research goal, there is the formation of a certain general "doctrine" of analysis by the most optimal ways with qualitative performance.

Polish researcher of the philosophy of law R. Tokarchik [8] argues about the very general nature of the method that defines the general directives of cognitive processes. However, the researcher does a fairly proper observation, which the domestic scientists do not mention. It is about "methodological self-consciousness" (samoświadomością metodologiczną).

The author makes analogies with reference to G. Radbruch that the disciplines of jurisprudence are more likely to belong to the sciences "weak" in terms of methodological amateur. "

We also fall into the role of immersion in cognitive activity. There are several reasons for this. The first is that the processes of cognition are a "living" and rapidly changing "thing" that is closely linked to many social processes. Without going into their detail, we note that globalized scientific achievements give each of us the basis for further analysis, deepening and development of cognitive processes. The second In the field of the philosophy of law, the theory of legal thinking is determined by the latest approaches - the emergence of a re-evaluation of traditional methods of justifying law and its perspectives on the basis of a non-classical paradigm. Third It (right) is not "constant", but every time it comes true again (O. Stobba). And this is the reason for us to begin by explaining and "discovering" new cognitive fields based on the emergence of a new modern direction of legal thought - "dynamic legal thinking". However, these fields should have a common sense (common sense).

The nature of the subject of the philosophy of law applies, on the one hand, to the methods of philosophy, and on the other - methods of law. Although the philosophy of law is often used by many interdisciplinary methods of cognition. Their choice corresponds to the main research problems and special functions of the goals [8, p. 45-46].

The main goals are reproduced to establish the truth, logically unpardonable facts and their authenticity.

The state of the topic research. Cognitive processes concerning the methodology of jurisprudence are not overlooked by researchers. The advantage lies in the fact that the methods of legal anthropology are focused on "man as a self-value and the highest goal of society." The researchers included A. Ayer, M. Berdyaev, M. Weber, J. Habermas, E. Husserl, A. Camus, J. Maritain, H. Ortega-i-Gasset, A. Peccei, C. Popper, B. Russell, J. Sartre, R. Tocharchik, M. Friedman, J. Frank, E. Fromm, M. Heidegger, A. Schweitzer, O. Spengler, K. Jaspers.

To the domestic and other studies of the humanistic idea, which represents the complex dimension of man, are the works of I. Antonovich, B. Grigorianets, A. Drobnitsky, A. Ilyin, M. Kellman, Y. Kiselev, G. Kuzmina, L. Kogan, M. Kostytsky, K. Nikonov, G. Nodia, I. Frolova, A. Furman, E. Yudina and others.

The purpose of the article is the statement of the available and prediction of the innovative constants of the cognitive methodological concept, which serves to construct a study, an optimal model for analyzing the organization of human existence, evolution of the doctrine of the methodology.

The method is a way of achieving the goal by way of intellectual-thinking and practical development (behavior, actions) of reality. As the methodologist A. Furman

writes, "in scientific knowledge, the method is a problem-induced, purposefully and hypothetically defined way, way or means of rational comprehension of the essence of the subject of study" [9, p. 7].

Basic presentation. Cognitive activity, directed on the heuristic component of the methodology, leads to the integration of the developed world-view systems, which in different historical periods were transformed depending on the methodological self-consciousness. However, whatever the component of consciousness would be, methodological reflection is directed at the deepening of the value-semantic position of the individual in order to improve social experience. Social psychologists call such methodology "mental activity" of "spiritual and practical development of a person of reality" [9, p. 5].

A well-known philosopher S. Krymsky called contemporary knowledge "the human domination over being" [5, p. 228]. But does it have boundaries?

The scientist rightly observes the relativization of the conceptual and ontological aspects of the "scientific picture of the world": space, time, movement, it is physical being [5, p. 228]. The critique of the philosopher is categorical, because in humanitarian "Epistemology has turned into a theory of assumption, and the doctrine of truth - in the concept of attribution of the degree of probability multiplicity of expressions; normative became relativity in relation to language, equipment or practical situations ". With these approaches, in the opinion of S. Krymsky, on the contrary, increased "thirst for absolute, at least as an ideal or a meta claim" [5, p. 228].

In the process of knowledge of legal validity, researchers debate whether the lack of philosophical and legal methodology, or vice versa - appeal to the trends "expressed technological and social research." However, does the temporal dimension affect the methodology? Signs in this regard are similar to the present.

This year's Nobel laureates in the field of natural sciences have proven that the methodology of their research - from physiology and medicine, physics and chemistry and economics - "fully corresponds to the traditional methodology of science". However, here it is noted that it is formed on a grounded idea, is of particular importance and remains a priority task: the development of methods and tools for research. Evidence of tenseness and, at the same time, the modification of the methods of studying gravitational waves, begun in 1915 by Einstein on the basis of the general theory of relativity, is after the discovery - in 1993, the American astrophysicists J. Taylor and R. Hals (also the Nobel Prize laureates). In 2015, the laser-interferometric gravity-wave observatory first recorded the gravitational wave, which became a "revolutionary discovery"; The existence of a class of black holes weighing 20-60 solar waves has been confirmed. The availability of the latest special technique only this year Nobel laureates allowed to register already four gravitational waves. Then, after one hundred years of the idea formulated by Einstein, the founders of the LIGO detector managed to continue and dispel his evidence that gravitational waves arise as a result of the interaction of a large mass that gives rise to perturbations of space-time and that they can not be fixed instrumentally. These modern cognitive extrapolations are also based on the theory of the philosophy of law. This again proves the thesis of O. Stovsky that there is a need for a reference to the "dynamic theory of legal thinking" and the application of new cognitive approaches to the choice of research methodology.

Every time, Through the orderly arrangement of being and consciousness, there needs to be an interpretation of the modern theory of the philosophy of law,

which undergoes a partial subconscious "introspective analysis", which, by definition, the famous professor L. Petrov, is false. The proposed balanced methodological approach to "more complex interconnections of perceptions, integrity", and "not separate direct feelings" is welcome. This approach is referred to as "modern Gestalt theory", "integral", "structural and deterministic psychology" [6, p. 145-149].

Thus, the old "idea of law" and the concept of "super-law" or "wise", "sophie" law of B. Kistyakivskyi are updated. However, its implementation must also go its own way.

In the field of critique of the famous researcher L. Petrov fairly fall archaic ideological concepts of Soviet philosophy: objectivism (materialism), subjectivism (idealism). Contemporary intellectual activity sets the need for the development of methodological thinking for the development of the modern theory of "ontological layers of being (inorganic, organic, living, spiritual) as a new teaching", as well as temporal and spatial. Equally important is the consideration of anthropology not from the standpoint of "historical materialists characterization of man as a biosocial being." Analogies of the means of rational reasoning are found in the teachings of Western philosophers. It is about switching to operational ways of updating the methodological attitude towards man and society. Man in the prism of criticality appears as a complex physical-spiritual-spiritual ambivalent being, and the concept of "soul and spirit" - as "the embodiment of the semantic integrity of human being" [6, p. 146].

In this way, we approach our logical search for another modern (for us) innovation - an appeal to knowledge, which is used by the analytical philosophy of law, which was based on the general philosophy of law. In it, the analysis of common sense and conceptual substitutions evolved from the very beginnings of the general philosophy of law. Here there were speculations on the conditions for the viability of knowledge, the exegesis of legal concepts, legal institutions, legal practices and the consequences of the legal choice of the outlined social goal. In the studies of values and the hierarchy of values, we proceed in this way on the science-biology-biography with its three components (biogenesis, biosurapiya, bioyuantanology) and the key idea of the desire to protect the ever more valuable human life [8, p. 162, 151-152].

We still do not know the "unknown" Capital of K. Marx. Marx, a politician and Marx, a scientist, is not one and the same figure with totalitarian ideas. The path of knowing us of his ideas from one to another seems to be completely simplistic. It turns out that this modern idea of "methodological self-consciousness" is more complicated in attaching it to an ideologue, researcher and scientist K. Marx. This is "about the internal tragedy of the author of Capital, and the tragedy appears when the researcher denied private property, which is" a return to such a variety of individual property, which at the same time is also property of the public. "The most productive force" is scientific knowledge, "an intellectual becomes a driving force for progress." "Comprehensive work" is just intellectual. These ideas were taught by K. Marx in the third volume of his Capital, which has never been completed (and the second volume is not published).

Marx distanced himself from radical ideology with Engels, although he did not renounce the correctness of his basic ideas concerning the Manifesto ... - a program document of the Communists. Later, Engels called them "sheep of donkeys", which destroyed about 100 million people "[3, p. 21].

Obviously, Marx's "methodological consciousness" worked, but the fear of his own scientific mistakes was not overcome and did not lead to the truth. But M.

Sakharov, as is known, such insight has occurred. Obtained for the invention of the atomic bomb funds he left behind the door of his room ...

Conclusions Consequently, the world of cognition captures. However, he must not only rely on universally accepted and correct methods, but should lead a researcher with a high methodological consciousness to a wise, "sophisticated" right, which implies the creation of newest viable meanings that do not destroy the recognized hierarchy of values in the center of which - Man, Personality Citizen.

References:

1. Berdyaev M. Problema etychnoho piznannya / M. Berdyaev // Systema suchasnykh metodolohiy: khrestomatiya: u 4-kh t.; upor., vidp. red., perekl. A. B. Furman. – Ternopil': TNEU, 2015.-T. 1.-314 s.
2. Burukovs'ka N. Filozofiya doby postmodernu: evolyutsiya problematyky / N. Burukovs'ka // Visnyk Akademiyi advokatury Ukrainy. – 2011. – № 3 (22). – S. 5–9.
3. Hrabovs'kyy S. Neznanyy «Kapital», abo shche raz pro Marksa proty Marksa / S. Hrabovs'kyy // Den'. – 2017. – № 178–179. – 6–7 zhovtnya. – S. 21.
4. Yevropeys'kyy slovnyk filozofiy. Leksykon neperekladnostey / za keriv. B. Kassen; per. z fr. – T. 2. – K.: DUKH i LITERA, 2011. – 488 s.
5. Kryms'kyy S. Piznannya yak transtsendentsiyasofiyi i spokusa praktykoyu / S. Kryms'kyy // Systema suchasnykh metodolohiy: khrestomatiya: u 4-kh t.; upor., vidp. red., perekl. A. V. Furman. – Ternopil': TNEU, 2015. – T. 1. – 314 s.
6. Petrova L. Yakiy filozofiyi prava navchayut' u vuzi / L. Petrova // Pravo Ukrainy. – 2003. – № 8. – S. 145–149.
7. Symon YU. S. Metodolohichni superechnosti ta novatsiyi filozofiyi prava pochatku XXI stolittya / YU. S. Symon // Filozofs'ki ta metodolohichni problemy prava. – 2012. – № 1. – S. 18–27.
8. Tokarczyk R. Filozofiaprava / R. Tokarczyk. – Warszawa, 2009. – 329 s.
9. Furman A. V. Metodolohiya paradyhmal'nykh doslidzhen' u sotsial'niy psykholohiyi: monohrafiya / A. V. Furman. – K.: Instytut sotsial'noyi i politychnoyi psykholohiyi NAPN Ukrainy; Ternopil': Ekonomichna dumka, 2013. – 100 s.
10. Yaroshovets' V. I. Humanistychnyy zmist metodolohiyi piznannya: avtoref. na zdobuttya nauk. stupenya dokt. filos. nauk: spets. 09.00.01 – ontolohiya, hnoseolohiya, fenomenolohiya / V. I. Yaroshovets'. – K.: Kyiv, un-t im. T. Shevchenka, 1996. – 46 s.